

OBSERVAȚII PRIVIND CUMULAREA RĂSPUNDERII CIVILE DELICTUALE CU RĂSPUNDEREA PENALĂ A ANTRENORILOR SPORTIVI

Alexandru-Virgil VOICU

Doctor, Facultatea de Științe Juridice, Universitatea Hyperion, București, România
Centrul de Cercetare Interdisciplinară al Facultății de Educație Fizică și Sport a Universității Babeș-Bolyai,
Cluj-Napoca, Membru al Apelului Antidoping
Comisia de pe lângă Secretariatul General al Guvernului României
e-mail: alexvirgilweisz@gmail.com; voicu46cluj@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9857-3592>

Mihaela SHILBAYA MATEI

Doctor, Cercetător științific extern Centrul de Studii și Cercetări privind Agrosilvicultura Biodiversitate
„Acad. David Davidescu” al Academiei Române, București, România
e-mail: mt_ellamatei@yahoo.co.uk
<https://orcid.org/0000-0001-8186-3251>

Ion IFRIM

Doctor, Profesor universitar, Cercetător Științific II, Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”
al Academiei Române, București, România
e-mail: ion.ifrim@icj.ro; ionut_ifrim24@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0001-5624-917X>

Problemele fundamentale teoretice din dreptul sportului atrag tot mai mult interesul specialiștilor, atât din sfera teoretică, cât și din cea practică. În acest context, prezentul articol își propune să analizeze și să clarifice aspecte care generează dificultăți conceptuale, teoretice și practice. Un punct esențial al analizei este reprezentat de răspunderea civilă și penală a antrenorilor sportivi, o temă de actualitate și importanță semnificativă. În acest sens, articolul examinează legislația în vigoare, evidențiind implicațiile majore în combaterea comportamentelor ilicite prin mijloace de drept civil și, în subsidiar, penal. De asemenea, se aduce în discuție și o problemă suplimentară: dacă statul poate exercita acțiunea civilă în numele unei persoane condamnate care a suferit un prejudiciu ca urmare a unui fapt penal. Autorii consideră că soluția depinde de natura faptului penal care a generat prejudiciul. Scopul acestei analize este să sublinieze necesitatea unei cercetări aprofundate a fenomenului infracțional în sport, cu un accent deosebit pe rolul antrenorilor, și să ofere o bază pentru identificarea unor soluții eficiente de prevenire a acestui fenomen.

Cuvinte-cheie: răspundere civilă delictuală, răspundere penală, antrenori sportivi, drept sportiv, drept european, violență în sport.

OBSERVATIONS ON THE CUMULATION OF TORT AND CRIMINAL LIABILITY OF SPORTS COACHES

The fundamental theoretical issues in sports law are attracting increasing interest from both theoretical and practical specialists. In this context, this article aims to analyze and clarify issues that generate conceptual, theoretical and practical difficulties. An essential point of the analysis is the civil and criminal liability of sports coaches, a topic of significant topicality and importance. In this regard, the article examines the legislation in force, highlighting the major implications in combating unlawful behavior by means of civil and, in the subsidiary, criminal law. It also raises an additional issue: whether the state can bring a civil action on behalf of a convicted person who has suffered harm as a result of a criminal act. The authors take the view that the solution depends on the nature of the criminal act giving rise to the injury. The aim of this analysis is to emphasize the need for in-depth research into the phenomenon of crime in sport, with a particular focus on the role of coaches, and to provide a basis for identifying effective solutions to prevent this phenomenon.

Keywords: tort liability, criminal liability, sports coaches, sports law, European law, violence in sport.

COMMENTAIRES SUR LE CUMUL DE LA RESPONSABILITÉ CIVILE DÉLICTUELLE AVEC LA RESPONSABILITÉ PÉNALE DES ENTRAÎNEURS SPORTIFS

Les questions théoriques fondamentales du droit du sport suscitent de plus en plus l'intérêt des spécialistes, tant des sphères théoriques que pratiques. Dans ce contexte, cet article vise à analyser et clarifier les questions qui génèrent des difficultés conceptuelles, théoriques et pratiques. Un point essentiel de l'analyse est représenté par la responsabilité civile et pénale des entraîneurs sportifs, un sujet d'actualité et d'importance significative. À cet égard, l'article examine la législation en vigueur, en soulignant les implications majeures dans la lutte contre les comportements illicites au moyen du droit civil et, à titre subsidiaire, du droit pénal. Une autre question est également soulevée: l'État peut-il intenter une action civile au nom d'une personne condamnée qui a subi un préjudice à la suite d'un acte criminel Les auteurs estiment que la solution dépend de la nature du fait criminel qui a généré le dommage. Le but de cette analyse est de mettre en évidence la nécessité d'une enquête approfondie sur le phénomène criminel dans le sport, avec un accent particulier sur le rôle des entraîneurs, et de fournir une base pour identifier des solutions efficaces pour prévenir ce phénomène.

Mots-clés: responsabilité civile délictuelle, responsabilité pénale, entraîneurs sportifs, droit du sport, droit européen, violence dans le sport.

ЗАМЕТКИ ОТНОСИТЕЛЬНО СОЧЕТАНИЯ ГРАЖДАНСКОЙ ДЕЛИКТНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ С УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ СПОРТИВНЫХ ТРЕНЕРОВ

Фундаментальные теоретические вопросы спортивного права все больше привлекают интерес специалистов как теоретической, так и практической сферы. В этом контексте, данная статья направлена на анализ и прояснение аспектов, которые порождают концептуальные, теоретические и практические трудности. Существенным моментом анализа является гражданско-правовая и уголовная ответственность спортивных тренеров, тема, имеющая большую актуальность и значимость. В этой связи, в статье анализируется действующее законодательство, подчеркиваются основные аспекты борьбы с противоправным поведением с помощью гражданского права и, в качестве альтернативы, уголовного права. Также поднимается дополнительный вопрос: может ли государство возбуждать гражданский иск от имени осужденного, которому был причинен ущерб в результате уголовного преступления. Авторы полагают, что решение зависит от характера преступного деяния, повлекшего за собой ущерб. Целью данного анализа является подчеркнуть необходимость углубленного исследования криминального явления в спорте с особым акцентом на роль тренеров, а также предоставить основу для выявления эффективных решений по предотвращению данного явления.

Ключевые слова: деликтная гражданская ответственность, уголовная ответственность, спортивные тренеры, спортивное право, европейское право, насилие в спорте.

Introducere

Activitatea sportivă organizată, așa cum se cunoaște[1, p.98]îmbină mereu ordinea sportivă cu cea de stat, echilibrul dintre acestea variind în funcție de fiecare stat și regimul său politic. Doar astfel, valorile umane, interesele legitime ale participanților la activitățile sportive organizate, vor avea *garanția protecției* prin forța de constrângere a statului. În acest sens, între profesionalism și vocație există o “*legătură organică, de origine și destinație*”[2, pp.20-21]. În acest caz postulatul lui Hipocrate “*primum non nocere*” își găsește o deplină aplicabilitate. Atribuțiile specifice ale antrenorului ne îndreptătesc să calificăm activitatea acestuia, cel puțin pentru a avea un domeniu specific de referință, asemănătoare activității privitoare la *ocrotirea sănătății umane*, pentru că toată manopera antrenorului și diligența sa se bazează pe capacitatea profesională, competență, obținută în primul rând pe baza însușirii unor teme-nice cunoștințe privind funcționarea organismului uman în toată complexitatea lui. Aceasta înseamnă că, antrenorul competent nu își desfășoară activitatea ca un simplu agent de execuție ce transmite cunoștințe tehnico-tactice, bazate pe rutină, el trebuie să fie un veritabil colaborator al tuturor factorilor implicați și responsabili.

Principalele teze ale cercetării

În acest scop, practica activităților sportive, arată că vătămările aduse integrității corporale și sănătății constituie un domeniu aparte, deoarece aici întâlnim, concomitent, atât prejudiciul material (patrimonial), cât și prejudiciul moral. În astfel de situații, atât prejudiciile patrimoniale, cât și cele morale generează un raport obligațional între persoana lezată sau păgubită și persoana responsabilă, raport al cărui conținut constă în dreptul la reparare și obligația corespunzătoare. Totodată, aceste prejudicii pot fi însoțite de consecințe care aparțin celeilalte categorii.

Într-un atare context, problema este controversată. Astfel că dacă analiza s-ar face numai din perspectivă civilă, ar fi incompletă, în viziunea noastră, și fără cercetarea răspunderii penale.Fiind stabilită premisa, problema care ar rămâne de rezolvat este *de a ști dacăantrenorii sportivi pot fi trași la răspundere atât pe plan civil, cât și penal?* La această întrebare, formulăm câteva observații cu privire la această problemă deosebit de interesantă, atât ca o reflecție asupra stadiului actual al legislației noastre, cât și pentru a evidenția consecințele importante în ceea ce privește lupta care trebuie purtată – prin mijloace de drept civil și, în subsidiar, penal.

a) Dintru început vom preciza că prejudiciul *patrimonial* (*damnumemergens, lucrumcessans*) sau *nepatrimonial* legat de vătămarea integrității corporale sau a sănătății generat de antrenorinu este totdeauna reparat așa cum cere legea, sau este reparat într-o măsură mai mică decât prevede legea civilă. Precizăm, ca și alți autori, [3, p. 595] că, răspunderea civilă pentru vătămarea integrității corporale sau a sănătății este totdeauna o *răspundere delictuală* potrivit art. 1349 din C.civil. De altfel, dreptul la viață și la integritatea fizică și psihică sunt prevăzute în Constituția României în Capitolul II - *Drepturile și libertățile fundamentale*. Potrivit art. 22 din legea fundamentală alin.1 “*dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate*”. Prin urmare, în cazul vătămării sănătății, suferința fizică și morală îndurată de victimă nu poate fi reparată în bani, dar prejudiciul ce i se produce prin cheltuielile ce trebuie să le facă pentru redobândirea sănătății, precum și prin lipsa câștigului, cauzată de imposibilitatea de a munci constituie un prejudiciu care poate fi reparat în bani. Pentru a proceda în acest fel, instanțele de judecată consideră că asemenea prejudicii ar avea caracter patrimonial, fiind susceptibile de reparație pecuniară, subliniind în același timp că: “lipsirea unei persoane, care, în urma unui accident nu se mai poate deplasa, de posibilitatea de a viziona spectacole, de a face

vizite, excursii etc., îi cauzează suferințe ce trebuie considerate ca prejudicii cu semnificație patrimonială și susceptibile de a fi reparate patrimonial” [4, p. 70; 5, p. 77] - “pierderea de vitalitate de pe urma unei atingeri aduse integrității corporale sau sănătăți poate constitui deci un prejudiciu material”.

În prezent, doctrina juridică și practica judiciară admit “în mod aproape unanim”, “cu valoare de principiu, fără rezerve” posibilitatea acordării de despăgubiri bănești pentru cauzare de suferințe omenești, prin fapte ilicite și culpabile. De asemenea, este admisă despăgubirea pecuniară și pentru *prejudiciul estetic* (care să reprezinte acel numit “*prețul frumuseții*”, respectiv *pretium pulchritudinis*) în cazul vătămărilor provocate unei persoane prin mutilări și desfigurare, care sunt de natură să-i cauzeze suferințe de ordin psihic și să-i diminueze posibilitățile de afirmare în viață și “o împiedică să ducă o viață normală, specifică sexului și vârstei sale” [6, p. 130-131].

Tot astfel, practica judiciară a admis despăgubirea pecuniară și pentru prejudiciul *de agrement*, constând în consecințele pe care le poate suferi victima unui accident prin privarea ei de posibilitatea de a viziona spectacole, de a face vizite sau excursii și de a participa la viața socială ca orice om sănătos, “despăgubirile fiind menite să-i aducă o alinare a suferințelor și de a-i procura mijloacele necesare de îmbogățire spirituală, deplasare și divertisment”. În orice caz, la cererea victimei, instanța va putea acorda despăgubirea, pentru motive temeinice¹, sub forma unei sume globale. În toate spețele, instanța va putea acorda celui păgubit o despăgubire provizorie pentru acoperirea nevoilor urgente.

În același timp, ni se pare important să subliniem și faptul că, în prezent, *instituția răspunderii civile* este unitară, indiferent dacă se naște din violarea

unor obligații care revin tuturor membrilor societății (răspundere civilă delictuală) sau presupune încălcarea unui raport de obligație care nu ar fi existat dacă între victimă și antrenor (agent) nu ar fi intervenit un contract (răspundere contractuală) s-a pus întrebarea care sunt normele care alcătuiesc dreptul comun al răspunderii. În general, se răspunde că normele care conduc răspunderea delictuală alcătuiesc dreptul comun al răspunderii. Deci, tot ce nu este răspundere contractuală este răspundere delictuală, deci nu poate fi regulă mai generală de răspundere decât cea care impune în cadrul larg al relațiilor sociale, fiecare membru al societății, în această calitate, obligația de a repara pagubele pe care le-a pricinuit călcând obligația legală de prudență și diligență prevăzută în codul civil.

Din punct de vedere practic, precizarea făcută are o însemnătate pentru că normele care conduc răspunderea delictuală sunt aplicabile și în cazul neexecutării obligațiilor legale care izvorăsc din plata nedatoratului, din gestiunea de afaceri, din îmbogățirea fără temei sau a oricăror obligații legale, în măsura în care legea nu reglementează o răspundere specială pentru vreunul din aceste raporturi juridice. În legătură cu aceasta, literatura civilă cunoaște două teorii.

Prima, îmbrățișată de majoritatea autorilor, răspunderea civilă pentru vătămarea integrității corporale sau a sănătății este totdeauna o răspundere delictuală. Se susține că, principul de bază al răspunderii delictuale este răspunderea întemeiată pe culpă. Este în afara oricărei discuții căci aceasta rezultă fără echivoc din dispoziția alin. 1 al articolul 1387 C.civil care prevede că, în caz de vătămare a integrității corporale sau a sănătății unei persoane, despăgubirea trebuie să cuprindă, în condițiile art. 1.388 și 1.389, după caz, echivalentul câștigului din muncă de care cel păgubit a fost lipsit sau pe care este împiedicat să îl dobândească, prin efectul pierderii sau reducerii capacității sale de muncă. În afară de aceasta, despăgubirea trebuie să acopere cheltuielile de îngrijire medicală și, dacă va fi

¹ Din acest text de lege, observăm că legiuitorul nu a definit *expressis verbis* noțiunea de “*motiv temeinic*”, practica judecătorească îmbracă o sferă variată de soluții interpretative.

cazul, cheltuielile determinate de sporirea nevoilor de viață ale celui păgubit, precum și orice alte prejudicii materiale. Se mai subliniază și faptul că, despăgubirea pentru pierderea sau nerealizarea câștigului din muncă se acordă, ținându-se seama și de sporirea nevoilor de viață ale celui prejudiciat, sub formă de prestații bănești periodice.

La cererea victimei, instanța va putea acorda despăgubirea, pentru motive temeinice, sub forma unei sume globale. În toate cazurile, instanța va putea acorda celui păgubit o despăgubire provizorie pentru acoperirea nevoilor urgente. În acest caz, victima este îndreptățită la echivalentul câștigului din muncă de care cel păgubit a fost lipsit sau pe care este împiedicat să îl dobândească, prin efectul pierderii sau reducerii capacității sale de muncă.

Este de observat, că aceasta are loc chiar și în cazurile când între partea vătămată și partea răspunzătoare de vătămarea sănătății, au existat raporturi contractuale, înainte de vătămarea integrității corporale sau a sănătății iar fapta care a dus la vătămarea integrității corporale sau a sănătății ar constitui o încălcare a unei obligații contractuale. Aici, s-a pus întrebarea dacă, în situația când dauna rezultă din neexecutarea unei obligații contractuale a antrenorului, victima mai poate prevala de răspunderea delictuală a acestuia în exercitarea profesiei sale? Mai precis, victima are în acest caz dreptul de opțiune între cele două răspunderi? La această întrebare, s-a răspuns, că s-ar putea invoca în sprijinul acțiunii sale răspunderea delictuală pentru fapte ilicite prevăzute de Codul civil, fiindcă, răspundere delictuală este de drept comun, așa cum am arătat mai sus. Or, răspunderea devine contractuală numai în cazurile încadrării ei într-o convenție care este în mod obișnuit verbală și chiar tacită. Așadar, în condițiile de astăzi, în situația când un antrenor refuză în mod nejustificat să dea asistenta medicală unui sportiv în primejdie și nu există nici un raport juridic anterior între aceștia, răspunderea antrenorului rămâne delictuală sau/și penală în opinia noastră. Spre

exemplu, infracțiunea de omor prin inacțiune poate apărea în situația în care antrenorul are o obligație legală clară să acționeze pentru a preveni un pericol mortal, dar nu a făcut-o. În astfel de caz, inacțiunea poate fi considerată echivalentă cu o faptă penală, dacă neglijența sau lipsa intervenției duc direct la decesul unei alte persoane sau dacă un antrenor are responsabilitatea legală sau contractuală să asigure siguranța copilului (de exemplu, în timpul unui antrenament) și neglijează acest lucru, iar copilul moare din cauza inacțiunii, s-ar putea analiza cazul din perspectiva omorului prin inacțiune).

A doua opinie, susține că răspunderea civilă delictuală nu mai poate fi fundamentată exclusiv pe culpă și că imperativul reparării se detașează tot mai net de cel al sancționării autorului “vinovat”, căutându-și fundamentul în alte teze, cum ar fi *garanțiasau riscul*. Ambele concepții și-au găsit expresie în doctrina juridică.

În opinia noastră, cele două răspunderi, delictuală și contractuală, au la bază același principiu: sancționarea neobservării unor reguli de prudență și diligență – prevăzute de art. 1349 c. civ., în cazul răspunderii delictuale – în conduita omului, care au cauzat un prejudiciu victimei. Singura deosebire este că, în cazul răspunderii delictuale, autorul daunei încalcă menționata îndatorire legală, pe când în cazul răspunderii contractuale, această obligație formează obiectul unei convenții. Ceea ce este deci important, este faptul că nu există diferențe esențiale între responsabilitatea extra contractuală și cea contractuală, amândouă fiind întemeiate pe existența unei culpe, a unui prejudiciu și a unei legături cauzale între culpă și prejudiciu.

Sublinierea acestora am considerat-o însă foarte necesară, pentru că soluția problemei ce ne propunem a examina depinde într-o largă măsură de înțelegerea corectă, atât a similitudinilor, cât și a diferențelor ce despart cele două răspunderi. De aceea, credem că, recunoașterea caracterului extra contractual al răs-

punderii civile pentru vătămarea integrității corporale sau a sănătății are o importanță esențială și principială deoarece textul asigură intereselor celui vătămat o apărare și mai mare decât în cazul când răspunderea ar fi fost stabilită în anumite condiții ale contractului. Practic, la o asemenea ocrotire sporită a intereselor părții vătămate s-ar putea ajunge și se ajunge numai pe o singură cale: fiind o formă de răspundere delictuală, răspunderea civilă pentru vătămarea integrității corporale sau a sănătății de care se ocupă textul 1387 din C.civil raportat și la normele generale privind instituția „*Dreptul obligațiilor*” din codul civil. Pe lângă acestea, și practica judiciară în domeniu, decide la fel. Decizia este justificată.

În același timp, *nerespectarea* de către instituții/structuri sportive, a *normelor tehnice* este uneori legată de *îmbolnăvirea sportivilor*, a angajaților de o anumită boală. Într-o asemenea situație, s-a pus întrebarea dacă instituția/structura sportivă răspunde pentru vătămarea integrității corporale sau a sănătății sportivului? S-ar părea că la această întrebare nu se poate da decât un răspuns afirmativ. Unitatea sportivă/structura sportivă școlară care a primit elevi, datorează acestora *nu numai antrenamente, educație sportivă*, ci are față de ei și o obligație de securitate de a lua toate măsurile necesare pentru a-i feri de contagiuni, etc., obligație a cărei nerespectare atrage răspunderea civilă a acestei unități sportive. În acest caz, responsabilitatea instituției sportive își găsește izvorul logic al acestor raționamente fiind dezvăluit în art.1376 C. civ. – sau în art. 1377 C. civ. în ce privește răspunderea pentru lucrurile ce sunt în paza instituției sportive respective (cazul folosirii de aparate defecte, care din acest motiv s-au accidentat) – ea decurgând din faptul material al proastei organizări al clubului sportiv. Această situație este similară aceleia a culpei întreprinderilor și a altor organizații fie private, fie de stat care răspund pentru accidente intervenite în cursul procesului de activitate, practica judiciară fiind stabilită în acest sens în materia accidentelor de

muncă sau a accidentelor suferite de terțe persoane. [6, p.115]. Deși este foarte clar că o comportare ilicită, implicit și încălcarea regulilor de protecție a muncii, a tehnicii securității, poate avea loc și *fără vină*, totuși, în practica judiciară noțiunea de vină a unității pentru o astfel de încălcare s-a „dilat” în însăși noțiunea de încălcare.

Referindu-ne și la condițiile de organizare și desfășurare a demersului didactic care privesc antrenamentul, competiția și manifestările/spectacolele sportive, antrenorii responsabili ar putea invoca în apărarea lor că, în activitatea de selecție și de pregătire a excelenței cu toate că dau sfaturi și îndrumări sportivilor care-i sunt încredințați, nu au înțeles să-și asume o responsabilitate. Noi considerăm că răspunderea lor nu poate fi înlăturată dacă prin conduita acestora s-a creat un prejudiciu. De fapt, deja s-a exprimat opinia potrivit căreia „în toate cazurile în care profesionistul va da o îndrumare greșită cu intenția de a determina un terț s-o accepte, iar îndrumarea va fi urmată și va avea consecințe păgubitoare, indiferent de împrejurările în care s-a dat, răspunderea profesionistului va fi angajată și se va întemeia pe culpa delictuală” [1, p. 226]. Și în cazurile, „când nu e destul de clar dacă părțile sunt legate ori nu printr-un contract” ca de pildă în cazul raportului între antrenor și sportiv (având în vedere că sportivul nu este terț, ci este chiar obiectul muncii profesionistului, și datorită faptului că acesta îl are pe sportiv permanent în îndrumare sfaturile nu se dau „numai într-o anumită împrejurare” ci în „exercitarea funcției”) sfaturile, serviciile prestate de profesionist în mod accidental și cu rezerve, și în împrejurări din care reiese că acesta nu a înțeles să-și asume nici o răspundere, nu vor avea ca urmare răspunderea de daune a profesionistului – răspunderea se va fixa pe idea de culpă delictuală” [1, p. 67].

b) Dar, în afara celor de mai sus, observăm că, răspunderea civilă **nu** înlătură *angajarea răspunderii penale*, în opinia noastră, dacă fapta care a cauzat prejudiciul constituie și infracțiune conform legii penale.

Aceasta cu atât mai mult, cu cât mișcarea sportivă nu poate să instrumenteze și sancționeze fapte antisociale grave săvârșite de participanții la mișcarea sportivă. Sediul acestei materii îl constituie dispozițiile art. 15 alin. 2 din C.pen. Infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale. Fără infracțiune nu poate fi concepută răspunderea penală. Tot de existența infracțiunii este condiționată și sancțiunea penală (a treia instituție fundamentală). Dacă nu există infracțiune nu este de conceput răspunderea penală, iar fără existența răspunderii penale nu poate fi concepută aplicarea unei sancțiuni penale. Infracțiunea apare astfel ca o cauză a răspunderii penale, iar răspunderea penală ca o cauză a sancțiunii penale.

Răspunderea penală se referă la acele vătămări corporale cauzate în timpul competiției de către un sportiv altui sportiv, acțiuni ilicite (incriminate de legea penală) care atentează la integritatea corporală și sănătatea fizică [7, p. 42] materializate în leziuni corporale, tăieturi, omucidere etc., comise fie intenționat fie prin neglijență. De altfel, cele mai frecvente infracțiuni ce se pot petrece pe terenul de sport sunt *infracțiunile contra vieții, integrității corporale și sănătății* (infracțiuni care fac parte din grupa *infracțiunilor contra persoanei*), și anume: *omuciderea și lovirea și vătămarea integrității corporale sau a sănătății, infracțiuni de corupție*, de pildă, *luarea de mită și darea de mită*, incriminate în art. 289, respectiv 290 C. pen. etc.

Precizăm că, spre deosebire de ceea ce se întâmplă în dreptul penal, în dreptul civil, clasificarea culpei după formele sale *nu* prezintă, în principiu, interes. Concepută astfel, atât răspunderea civilă, cât și cea penală sunt forme ale răspunderii juridice, se aplică în cazul încălcării unor norme de conduită și se întemeiază pe culpa autorului (antrenorului) faptei. În cazul răspunderii civile, sfera de aplicare este mult mai largă pentru că intervine pentru orice faptă cauzatoare de prejudicii, temeiul fiind repararea acestuia; răspunderea intervine între victimă, autor și/sau

alte persoane. Pe de altă parte, răspunderea penală, așa cum am mai arătat, ca instituție fundamentală a dreptului penal este corolarul sau consecința săvârșirii unei infracțiuni determinate; fapta comisă fiind o faptă penală, răspunderea juridică, care reprezintă consecința faptei, va fi inevitabilă, o *răspundere penală* așa cum săvârșirea unei contravenții atrage o răspundere contravențională ori un delict civil, atrage o răspundere civilă. Aceasta înseamnă că natura faptei comise determină *natura* răspunderii juridice care constituie consecința faptei. Cele două răspunderi sunt complementare: un proces penal poate fi urmat de un proces civil. Dacă antrenorul este găsit vinovat în procesul penal, decizia poate fi folosită ca probă în procesul civil. În consecință, angajarea răspunderii penale, nu exclude angajarea răspunderii civile având finalitatea reparării prejudiciului. Aceasta, înseamnă că, nu se poate concepe în același timp o vătămare a integrității corporale ori a sănătății unei persoane sau o ucidere din culpă, cauzate în mod distinct, din culpa civilă sau din culpa penală, pentru că incriminarea ca fapt penal nu este determinată de gravitatea culpei care se ia însă în considerație la gradarea pedepsei ci de gravitatea rezultatului ei. Pentru acest motiv, există în aceste cazuri un criteriu comun în aprecierea răspunderii penale și civile, cu consecința că victima este liberă să urmărească acoperirea prejudiciului suferit printr-o acțiune în fața instanței civile sau să alăture acțiunea sa civilă judecării infracțiunii în instanța penală, prin constituirea sa ca parte civilă, în condițiile legii penale. Prin urmare, antrenorul prin culpa sa a comis unul și același fapt, care angajează însă atât răspunderea civilă, cât și cea penală, granița dintre penal și civil la această materie nu se poate ușor stabili, întrucât pericolozitatea socială a faptului sub aspect penal rezultă din însăși împrejurarea, esențială în cauză, a vătămării integrității corporale sau sănătății sportivului/ori a cauzării morții sale. Ceea ce înseamnă că, identitatea culpei civile și a culpei penale în cazurile când responsabilitatea civilă întemeiată pe

culpă este prevăzută de lege, ne permite să examinăm în mod unitar cele două răspunderi: penală și civilă. De aici, deducem o altă problemă care ar fi de discutat, și anume dacă în cazurile când condamnatul a suferit o daună, ca urmare a unui fapt penal săvârșit împotriva sa, statul este în măsură să exercite acțiunea civilă în numele acestuia. Considerăm că răspunsul la această chestiune diferă după natura faptului penal care a cauzat dauna. Astfel, dacă prejudiciul este urmarea unei activități îndreptată asupra bunurilor inculpatului, statul va putea urmări ca parte civilă fie restituirea acestora (în caz de furt spre pildă) fie acordarea de despăgubiri (în cazul unor distrugerii parțiale). Dacă însă prejudiciul este consecința unor fapte îndreptate împotriva persoanei inculpatului, acțiunea civilă în repararea daunelor suferite cu acest prilej îi aparține exclusiv părții vătămate. Această deosebire de tratament se întemeiază pe ideea că acțiunile din care cea de-a doua categorie au un caracter *pur personal*, fiind vorba de exercitarea unor atribute inerente persoanei, și ca atare, singur cel prejudiciat este în măsură să aprecieze oportunitatea folosirii lor; Dimpotrivă celelalte acțiuni privesc patrimoniul inculpatului, și întrucât statul a dobândit prin efectul confiscării bunurilor acestuia, implicit a dobândit și toate drepturile, legate de respectivele bunuri, cum ar fi de pildă, acela de a reclama restituirea unui obiect furat, dreptul de a solicita despăgubiri pentru un bun distrus, etc. De aceea, ni se pare important să atragem atenția, că observațiile noastre, are drept scop să atragă atenția asupra, necesității cercetării fenomenului infracțional în general și în rândul antrenorilor în special și să constituie totodată punctul de plecare pentru unele observații privind căile și mijloacele de prevenire a acestui fenomen.

Concluzii

Ca o consecință celor mai sus expuse, credem că, cele două feluri de răspundere *pot coexista*, aceeași faptă putând angaja atât răspunderea civilă, cât și

cea penală, ele neexcluzându-se una pe alta, bineînțeles, toate acestea numai în cazurile când faptele ilicite cauzatoare de prejudicii constituie, în același timp, și infracțiuni. Prin urmare, răspunderea penală sancționează comportamentul culpabil al persoanei, iar răspunderea civilă oferă compensații pentru prejudiciile suferite. Pe de altă parte, ca în cazul descris (antrenor care nu ajută copilul), analiza cazului depinde de circumstanțele specifice, precum obligațiile legale și relația de protecție între părți. De aceea, răspunsul nu poate fi decât afirmativ. În orice caz, considerăm că punctul de vedere exprimat reprezintă, chiar dacă nu ar exista un acord asupra interpretării propuse, o ipoteză de discuție și că oricum rezolvarea problemei este posibilă pe cale *de lege ferenda*. Evident, enumerarea pe care am făcut-o nu este decât exemplificativă. Activitatea practică determinată de aplicarea acestei măsuri va ridica și, alte probleme și va impune, totodată, examinarea și a altor aspecte legate de răspunderea antrenorilor sportivi.

Referințe bibliografice

1. VOICU, Alexandru-Virgil. *Răspunderea civilă delictuală cu privire specială la activitatea sportivă*. București: Ed. Lumina Lex, 1999.
2. OZUNU, D. *Tineretul, speranță și afirmare*. București: Editura Albatros, 1989.
3. NECULAESCU, Săche. *Izvoarele obligațiilor în codul civil*, art. 1164-1395, *Analiză critică și comparativă a noilor texte normative*. București: Ed. C.H. Beck, 2013, op. cit. p.595.
4. Trib. Supr., secț. pen., dec. nr. 2132/1985, în R.R.D. nr.9/1986, p. 70.
5. Trib. jud. Constanța, dec. pen. nr. 791/1985, în R.R.D. nr. 2/1986, p. 77.
6. C.S.J., secț. pen., dec. nr. 1419/1995, în "Revista de drept penal", nr. 1/1996, p. 130-131.
7. Comitetul Olimpic Român, *Legislația Sportivă în Europa, evoluție și armonizare - Primul Seminar juridic - Moscova, 18-20 sept. 1991*.